

ЗИМОСПЛЯЧІ ССАВЦІ У ФАУНІ ЗАКАРПАТТЯ

Куруц Н.В., Фіглар М.І.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кафедра зоології

Тваринний світ Закарпатської області, як і рослинний, багатий та різноманітний. Внаслідок постійного неконтрольованого полювання в Закарпатській області знищено велику кількість цінних тварин, в тому числі й зимоспячих. Багато з них перебуває під загрозою цілковитого знищення. Тому дослідження, що стосуються визначення біології та екології зимоспячих ссавців Закарпаття, стан зимової сплячки і зимового сну, які

сприяють виживанню й успішній життєдіяльності організму в звичайних для них природних умовах є актуальним.

Мета роботи: вивчити особливості біології та екології зимосплячих ссавців Закарпаття, їх практичне значення та засоби охорони. Методи дослідження: вивчення природних комплексів, описовий метод, польовий, теоретичні, емпіричні методи. Закарпатська область за своїм фізико-географічним положенням має сприятливі умови для життя зимосплячих ссавців. Видовий склад їх представлений такими видами: їжак звичайний, підковоноси великий і малий, горішкова соня, бурий ведмідь, борсук звичайний, які відносяться до таких родин, як: Їжаківі – *Erinaceidae*, Підковоноси – *Rhinolophidae*, Вовчкові – *Myoxidae*, Ведмежі – *Ursidae*, Куницеві – *Mustelidae*. До найбільш чисельних належать: їжак звичайний, горішкова соня. Малочисельними видами є: бурий ведмідь, борсук звичайний. До Червоної книги України занесені підковоніс великий і підковоніс малий. Властивість до впадання у сплячку є спадковою ознакою, що виробилася в процесі історичного розвитку даних видів й усі процеси життєдіяльності підпорядковані змінам у навколишньому середовищі. Справжня зимова сплячка характерна для їжака звичайного, підковоносів великого і малого, горішкової соні. При такій сплячці втрачається здатність до терморегуляції, відбувається різке скорочення дихальних рухів від 40-50 до 6-8 на хвилину, температура тіла падає від 34°C до 2°C при сплячці (їжак). Сезонний сон або факультативна сплячка властива для бурого ведмедя і борсука, характеризується слабким зниженням температури тіла до 34,5°C (у борсука), частоти дихання та загального обміну речовин. Строки весняного пробудження і залягання в сплячку залежать від часу настання весни і похолодання восени та від виду місцевості, а також змін по роках. Чим вище в гори, тим коротший період літньої активності. На висоті 800-1000 м н.р.м. весняне пробудження затримується в порівнянні з рівниною на 20-25 днів. Вихід із сплячки весною відбувається тоді, коли температура повітря досягне +18-20°C. Залягання в сплячку залежить від фізіологічної підготовленості організму. Розмножуються досліджувані види в сприятливий у кормовому відношенні період. На їх чисельність впливають метеорологічні умови, особливо сильні морози, дощі. Живляться зимосплячі ссавці Закарпаття шкідливими комахами, рослинною їжею, деякими дрібними тваринами. Деякі самі можуть бути їжею для більших тварин. Приносять користь й потребують охорони. Для охорони та збереження видового складу фауни зимосплячих Закарпатської області ми рекомендуємо: щорічно проводити облік цих тварин, заборонити полювання на диких тварин та викурювання їх з нір, що призводить до їх загибелі, проводити боротьбу з бракон'єрами, охороняти ліс від забруднень, організувати заповідники і заказники, проводити роз'яснювальну роботу серед різних верств населення, особливо серед молоді.